

De Meimaand

*De Mei, wiens zoetheid zo ver strekt,
dat haar gedachtenis,
in 's mensen ziel al vreugde wekt,
eer hij aanwezig is.*

De Mei, die ik altijd de mooiste maand van het hele jaar heb gevonden, als de appel, peren en kersenbomen in bloei staan, in hun mooie bruidstooi. O, wat kan dit dan de mens beroeren, zodat wij denken, wat is dit alles toch mooi geschapen, zodat wij ons haast niet kunnen voorstellen, dat ook dit vergankelijk is.

Als de Mei in het land is, komt in de mens de drang om naar buiten te trekken, en al die schoonheid in zich op te nemen. Men ziet tegenwoordig veel dat ze er per auto of fiets op uit trekken. Dit is geen wonder, als men zich voorstelt hoe men vaak tussen de huizen zit opgesloten, of in de hoge flats en men alle dagen tegen hetzelfde bloemenperkje of grasveldje aankijkt.

Al zie ik elk jaar de Mei weer met al zijn genietingen, toch is het of het anders is als vroeger, toen wij met elkaar in het gras lagen. Was het misschien of wij nog iets proefden van de vreugde die onze voorouders beleefden, want werd vroeger de eerste Mei niet beleefd als één der heilige dagen van het jaar. Zo beleefden wij heel die rijke mooie natuur, als iets waar van wij deel uitmaakten, wat zo'n bijzonder voorrecht is van ieder buitenkind. Als er eens regen viel, dan zetten wij onze petjes af en liepen met de blote kop buiten in de regen, want men zei: "Daar groei je van" en "Meiregen brengt zegen." Er was vroeger zoveel aangelegen als men in Mei greuizaam weer had, veel meer als tegenwoordig met al die hulpmiddelen, zoals de kunstmest, want nu is net of het weer niet zoveel invloed heeft op het gewas. Zo is het ook of de biddag voor het gewas meer in het vergeetboek raakt en of de mens denkt het zelf wel in de hand te hebben. Maar laten wij niet vergeten, wij kunnen ploegen en bemesten en zaaïen, de Heer moet de wasdom geven, dit verandert nooit. Zo kon het vroeger vaak gebeuren, dat de Meimaand koud en schroa was en de wind alle dagen in het Noorden, dan zei men: "Het haalt ma verdan." Dan verlangde men wel dat de wind naar het Zuiden draaide.

Ik weet nog heel goed, dat tegen de avond vaak een grijze wolk in het Oosten kwam opzetten. Al spoedig was men er helemaal door omringd, het was venedamp. Ze zeiden dat men dan in de buurt van Vroomshoop of Vriezenveen een stuk veen afbrandde. In de as zaaide men dan boekweit. Nooit zal ik die eigenaardige scherpe geur van die venedamp weer vergeten, want het was of die nou eenmaal hoorde bij al die belevenissen van Mei.

De elfde, twaalfde en dertiende Mei zijn gevreesd om zijn nachtvorst: de zogenaamde ijsheiligen. Alles bloeide zo mooi, de paardebloemen en de koekoeksbloemen en de potteknollen (voor knolzaad). De pannevogels (vlinders) vlogen weer rond. De zwaluwen keerden weer terug, waarvan Grootvader altijd zei, als ze op de achterdeur zaten te kwetteren: "Toen ik heen ging zat dit gat vol, zat dat gat vol en toen ik keer kwam, was alles verslikkerd en versliert."

Als het Mei was, dan moesten de koeien naar buiten, tegenwoordig wel vaak een paar weken vroeger. Men zei dan, volgens aloude boerenwijsheid: "Als ut Mei is, dan is ter wat of doar kump wat." En dat was het, nu een klomp vol is beter dan later een romp vol, want Meigras is nog altijd het beste. Maar ik weet ook nog wel dat we de laatste dagen van April de koeien buiten hadden, en dat het de hele voormiddag sneeuwde, want als men ze eenmaal daags buiten had gehad, dan wilden, ze weer of geen weer, 's morgens weer naar buiten. Veldermans Mansoom kwam toen ook nog bij ons, en die zei nog: "Och, zie goat wè mooi ut t weer" (achter de heg).

In de Meimaand waren wij kinderen altijd druk met meikevers schudden, of 's avonds, als ze in de tweedonker begonnen te vliegen, vangen met de pet. Er waren er heel wat, mulders, bakkers en olieslagers zoals wij ze noemden, nu zijn ze zeldzaam geworden. Maar ook de vleermuizen waren 's avonds op de meikeverjacht, die zag men dan 's avonds in de oelenvloch (schemering) fladderen.

Ook maakten wij dan altijd een hoppe van sappiepen holt, door de bast los te kloppen, onder het zingen van

*Sap, sap, piepe,
wanneer bin ie riepe,
te Mei, te Mei,
as de veugeltjes eier legt,
wat legt ze dan, leuge leuge duppe,
smiet er mekaar met an de kuppe,
heel of, half of,
snied de koe de start mar of.*

In de Meimaand zijn de dagen ook veel langer geworden. Als de koeien dan in de wei waren, dan was het weer de tijd van de middagsloap. De manslui gingen dan een uurtje in het hooi slapen, en de vrouwen een uurtje naar bed of op een stoel een oogje dicht doen.

Zo bijzonder druk was men in de Meimaand niet. In mijn allerverste herinnering weet ik nog dat ze naar het veld gingen plaggen maaïen of schadden steken, dat meest in de Meimaand gebeurde, maar dit werd toen al snel minder, en verdween al spoedig helemaal. Wel werd er eens een akker late haver gezaaid en een enkele keer boekweit. Wel werd er toen nog zomerspurrie gezaaid om bij te voeren, naast de weide. Er werd meestal een hoekje gespaard voor zaadwinning. Spurrieland werd na het zaaien altijd plat gesleept.

Als men haver had gezaaid, dan zette Vader daar altijd een schiw (vogelverschrikker) bij.

*Er staat een heel vreemd heerschap,
bij ons al op het land,
twee hele lange stokken,
betekenen een hand.
Zijn jasje is al heel erg kaal,
as ook die halfversleten sjaal.
En op zijn mager kopje,
draagt hij een grote hoed.
En is dat nu geen wonder:
hij heeft maar ene voet.
En om zijn spillebenen,
hangt een gescheurde broek,
de wind speelt er door henen,
zijn linkerpijp is zoek.
De vogels zitten op zijn hoed,
maar dat is juist zo het niet moet,
hij is bedoeld als vogelschrik,
en niet van graantje pik.*

In Mei was het ook de tijd van boontjes poten en dan moesten wij na schooltijd Moeder wel eens helpen. Als ze, meestal de met de kloetschuppe, gaatjes of kuiltjes had gemaakt, dan moesten wij er drie of vier boontjes in leggen, maar de stukkebonen (bij de bonenstokken), daar mochten wij niet mee helpen. Zoiets vergeet je nooit weer. Tegen de avond als het zo stil was, hoorde je de lemmekesvogel met zijn "meeeeee." Als in de verte de koekoek riep, dan riepen wij: "Koekoek dikboek." De koekoek maakt, zo vertelde Grootvader ons, niet zoals andere vogels, die nu allemaal eitjes hebben, zelf geen nest, maar legt zijn ei bij andere vogels in 't nest.

*De Koekoek lacht, kom vrouwtje,
wij maken ons niet moe,
gij legt in 't vreemde nest straks,
uw eiers maar koekoe.*

Het meeste werk, hier hielpen de vrouwen ook aan mee, was nog het aardappels hakken (schoffelen) en dan het haver wien (wieden). Er groeide heel wat tussen: dauwnettels, herik, hoppe, luzenmele, watergeil, plei, vogelvoot, reek en slootreek met de rode bloempjes. Dit roet (onkruid) werd aan de koeien of varkens gevoerd. En dan moesten de vrouwen nog schoonmaken, bedden uutstreun (nieuw stro onder de bedden) en de beddesteen uitwitten, de beddeloagen naar buiten. Beddetoagen (bedovertreksel) uitwassen, de bedgordijnen en dwarsgordijnen uitwassen, koperen gordijnknoppen poetsen, spinnekop jagen, witten op de keuken en de kamers. Als de schossteen (schoorsteen) dan zo roew was, dan moest Vader met de ladder in de schoorsteen om die te keeren (vegen). Het schoorsteenkleedje om de bozem werd gewassen en opnieuw gekroest, en de glazenkleen moesten gewassen worden. Zo was dat een hele drukte. Als het dan klaar was, dan was het meestal: "Ie kunt toch good zeen, det e wiej der wat an e doan hebt." Het moet gezegd worden, alles rook dan weer lekker fris. Vader en Grootvader gingen dan vaak wat rikken of de hegge scheren, of de rieke an de miete varen, of moest er een spikke (waterdoorgang van hout onder de weg) vernieuwd worden, en meer van dat oalderwetse boerenwerk. Al hoort men dit tegenwoordig niet meer, maar vroeger kreeg het dienstvolk met Mei de kow melk (dan ontvingen ze hun loon) en most de boer vuur 't kammenet (loon uitbetalen). Dan ging men meestal naar Mei vrijdag om het er eens van te nemen, de jongens in hun beste pak, en de meisjes op het mooist uitgedost, met het spoarmendje aan de arm om wat nieuws aan te schaffen, en vrolijk te feesten.

Als men de dienst ging verlaten of dat men trouwde of een andere dienst had gezocht, ging men de laatste April uit de dienst weg, en de derde Mei ging men naar de nieuwe boer. Ik zie ze nog gaan, met het meest noodzakelijke in een zakdoek geknoopt aan het stuur van de fiets gehangen. Eén of twee dagen later reed de boer met zijn nieuwe knecht naar het oude adres om de kiste (kleerkoffer) op te halen. Sinds lange tijd ziet men dit niet meer, en is het een hoge uitzondering dat een boer nog een inwonende knecht heeft. Het zich verhuuren bij een boer gebeurde meestal in de nazomer, in Raalte meestal op Roalter karmse. Als men zich dan besteed (verhuurd) had kreeg men een meepenning, meestal een rijksdaalder. Als om een of andere reden, wat maar zelden gebeurde, men het contract verbrak, bracht men de meepenning weer terug. Met de kermis kregen ze altijd karmsgeld van de boer, en dit was dan voor diegenen, die nog nooit enig loon hadden ontvangen, zoals te begrijpen, wel welkom.

Als de knecht bij zijn oude boer de kiste ophaalde dan moest hij het hele gezin tracteren, en als er dan nog een stetje (beetje) in de fles was (en men rekende hier wel mee) dan kregen ze bij de nieuwe boer ook wel wat. In de kiste borg men de beste kleren op (men sprak vaak van het kistentuug) en aan een zijde zat nog een vakje, het inschrien, waar men andere kleinigheden opborg.

Vader heeft vroeger ook nog als knecht gediend bij Holterbroek, zijn Moeders geboorteplaats, en later werd hij boerknecht, en moest hij leiding geven aan de andere knechts. Ook moest hij dan de bruidswagen rijden, en zo had hij Willem Klein Koerkamp opgehaald achter Hellendoorn weg. Ook moest hij met de doonwagen bij een sterfgeval in de buurt, de dode naar zijn laatste rustplaats brengen, en zo had hij ook Luks Toonoom naar de Koerkamp (Lettele) gebracht.

Als Holterbroeks knechten bij winterdag niet druk waren, dan haalden ze nog wel eens wat uit. Op een winterdag hadden ze een potje, nadat ze er wat minder moois in hadden gedaan, aan de kant van het wagenspoer gezet in de hoop dat het iemand mee zou nemen, als die weer kwam uit de stad. Eerst was Jurries Antemeuie er langs gekomen, maar het niet vertrouwd, toen Nus Willemoom maar ook niet. Toen nog een paar, tot Zegma kwam (bijnaam omdat dit altijd zijn gezegde was), die het had meegenomen. Op een keer stonden ze bij Grootvader en Berend Jan te praten die daar tegenover aan het rijden maken waren, toen Grootvader zei: "Berend Jan, mien hiep wil ut neet meer doen." "O", zei Berend Janoom, " Geef mar effen hier", en die in een vreemd taaltje praten tegen de hiep, "Probeert um dan now mar is", en Grootvader slaan, net of het nu veel beter was, en Holterbroeks jongens schik, maar Hendrik Zwijnenberg, altijd Zwientje

genoemd, die niet al te snugger was, was met stomheid geslagen over zo'n wonder, en besepte niet dat ze hem te pakken hadden.

Voor iemand uit de buurt had Vader eens een paar laarzen meegebracht van Jan Timmer en eronder geschreven: "Op deze laarzen kunt ge gemakkelijk lopen wegens de breedte van een plaggenhakke", en toen die dat zag wist hij ook wel dat dit Jan Timmer niet had gedaan. Zo zijn er nog vele stukjes meer die ik niet allemaal zal vertellen.

Toen Hendrik Janoom trouwde met Dinameuie, heeft Vader nog een jaar bij Albert Reijlink op Meilink gediend. Hij verdiende daar een jaarloon van honderd gulden, maar hij mocht het niet zeggen, omdat het zoveel was. Vroeger was het dienstvolk wel sterk aan banden gebonden, vooral bij de Katholieken. Zo was Heuverbuer 's zondagsavonds om tien uur langs de bedden gegaan om te zien of ze er allemaal weer waren. Met zoiets moest je tegenwoordig aankomen, maar vroeger waren over het algemeen de boeren niet verlegen om dienstvolk, en omgekeerd vaak wel, want in de vaak grote gezinnen was men blij als men wat van de grotere kinderen van de tafel kwijt was. Het was meestal geen vetpot. Heel vroeger, heb ik vaak gehoord, werden kinderen van een jaar of tien al bij de boer verhuurd, tegen kost en een paar kledingstukken, de meisjes als kleine meid en de jongens vaak als koejongen.

Mei was vroeger ook altijd de tijd van bruiloften. Die werden toen allemaal aan huis gevierd, en menig keer dat men op een stille avond het gehos en gezang kon horen. Dat was dan ook voor de bureen een hele drukte met boage (ereboog) maken, de stoelen versieren, stoete en keezesnien, want er werd op zo'n bruiloft heel wat soldaat gemaakt. Er waren soms echte vetweiders bij, zoals ze die wel eens noemden. Ook waren we eens in de buurt op een bruiloft waar de jongens van Nijvelt zo'n mooi versje hadden, terwijl de ene dit op een papier tekende moest de ander dit opzeggen en daarna in omgekeerde volgorde.

Is det dan gin snieselbanke, joa det is een snieselbanke,

is det dan gin korten lank, joa det is een korten lank.

Is det dan gin koffiekanne, joa det is een koffiekanne.

Is det dan gin oale Hanne, joa det is een oale Hanne.

Is det dan gin vette henne, joa det is een vette henne.

Is det dan gin dikke jenne, joa det is een dikke jenne.

Is det dan gin arme hutte, joa det is een arme hutte.

Is det dan gin diepe putte, joa det is een diepe putte.

Is det dan gin groten cent, joa det is een groten cent.

Is det dan gin poepes hent, joa det is een poepes hent.

Poepes hent, groten cent, arme hutte, diepe putte, dikke jenne, vette henne, oale kanne, koffiekanne,

kort en lank, snieselbank, o, die sjeune van de snieselbank.